

TISKOVÁ ZPRÁVA

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR**

V Holešovičkách 41, Praha 8

Tel./fax: 286 840 129, 130

E-mail: cervenka@soc.cas.cz

Hospodářská situace a materiální životní podmínky v ČR, Polsku a Maďarsku z pohledu veřejného mínění

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2004</i>
<i>Otázky:</i>	<i>EV.10, 11, 14, EU.33, 34</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>12. – 19. 1. 2004</i>
<i>Počet respondentů:</i>	<i>1064</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>kvótní výběr</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>13. února 2004</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Součástí lednového šetření CVVM realizovaného v rámci výzkumu Naše společnost 2004 bylo i několik otázek týkajících se hodnocení hospodářské situace země a materiálních životních podmínek domácností. Část tohoto šetření přitom probíhala mezinárodně pod zastřešením CEORG¹, takže k dispozici jsou i srovnatelná data z Polska a z Maďarska.

S cílem konkretizovat představy veřejnosti o ekonomické situaci v naší zemi pravidelně zjišťujeme názory na hospodářskou úroveň vybraných deseti evropských zemí včetně ČR². Ze získaných pozitivních hodnocení lze vytvořit žebříček subjektivně vnímané ekonomické úspěšnosti těchto států a sledovat umístění ČR mezi nimi. Jak je patrné z tabulky 1, čelo žebříčku vybraných zemí dlouhodobě tvoří Rakousko a Německo. Česká republika se v současnosti ocitá na pátém místě ve skupině relativně vyspělejších postkomunistických zemí, tvořené společně s ní ještě Maďarskem, Slovinskem a Polskem. Aktuální rozdíly ve výši podílu pozitivních výroků jsou zde ovšem velmi malé a mezi postavením ČR a Polska v tomto ohledu statisticky významný rozdíl neexistuje.³ S odstupem za nimi se nachází Slovensko a konec žebříčku s velmi nízkými podíly příznivého hodnocení tvoří Bulharsko, Rusko a Rumunsko.

Časové srovnání výsledků hodnocení České republiky ukazuje, že od posledního šetření uskutečněného před rokem se pohled na úroveň české

¹ C E O R G [The Central European Opinion Research Group] zahrnuje tři instituce zabývající se výzkumem veřejného mínění v České republice [CVVM SOÚ AV ČR - Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR], v Maďarsku [TÁRKI - Társadalomkutató Intézet és Társadalomkutató Informatikai Egyesülés] a v Polsku [CBOS - Centrum Badania Opinii Społecznej].

² Otázka: "Jak byste hodnotil země, které Vám přečtu, podle jejich hospodářské úrovně?" Nabídka odpovědí: Velmi dobře, spíše dobře, spíše špatně, velmi špatně. Otázka byla pokládána dotázaným ve věku od 15 let.

³ Podíl kritických hlasů je v případě ČR (54 %) poněkud vyšší než v případě Polska (45 %), u kterého (podobně jako i u všech ostatních zemí mimo ČR) respondenti častěji volili odpověď „neví“.

ekonomiky nijak nezměnil. Hodnocení tak zůstává zřetelně kritičtější, než bylo počátkem roku 2002, ale zároveň je také výrazně lepší než v období let 1998 – 2001, kdy česká ekonomika prošla vleklou recesí (1997-1999) a následně překonávala její důsledky. Výsledkům prvního šetření z února 1997, které ještě zachytilo doznívající vlnu „transformačního“ optimismu charakterizujícího většinové mínění veřejnosti v ekonomických otázkách až do vyhlášení tzv. balíčků, se hodnocení ekonomické úrovně ČR v následném období přiblížilo pouze jednou v již zmiňovaném šetření z počátku roku 2002.

Vedle samotného hodnocení ekonomické úrovně České republiky za povšimnutí stojí fakt, že se oproti konci 90. let viditelně zlepšilo hodnocení Slovinska a Bulharska, což může souviset s tím, že se obě tyto země stávají v poslední době poměrně oblíbenými destinacemi pro zahraniční dovolenou českých občanů, na něž kontakt s tamní realitou alespoň z části udělal příznivý dojem. Malý, leč statisticky významný pozitivní posun lze vidět i v hodnocení ekonomické úrovně Ruska.

Tabulka 1: Hodnocení hospodářské úrovně ČR mezi jinými zeměmi (v %)

	II/1997	I/1998	II/1999	II/2000	II/2001	II/2002
1.	Německo 97	Německo 96	Německo 97	Německo 97	Německo 98	Německo 98
2.	Rakousko 95	Rakousko 95	Rakousko 96	Rakousko 97	Rakousko 96	Rakousko 95
3.	ČR 61	Maďarsko 55	Maďarsko 51	Maďarsko 55	Maďarsko 51	Maďarsko 55
4.	Maďarsko 51	Polsko 53	Polsko 45	Polsko 51	Polsko 47	ČR 55
5.	Polsko 44	Slovinsko 38	Slovinsko 33	Slovinsko 39	Slovinsko 39	Slovinsko 48
6.	Slovinsko 31	ČR 32	ČR 26	ČR 32	ČR 37	Polsko 44
7.	SR 26	SR 27	SR 14	SR 20	SR 15	SR 25
8.	Bulharsko 3	Bulharsko 4	Bulharsko 4	Bulharsko 8	Bulharsko 6	Bulharsko 9
9.	Rumunsko 2	Rusko 2	Rumunsko 1	Rumunsko 2	Rumunsko 2	Rusko 3
10.	Rusko 1	Rumunsko 1	Rusko 0	Rusko 1	Rusko 1	Rumunsko 1

(pokračování)

	I/2003	I/2004
1.	Německo 95	Rakousko 94
2.	Rakousko 94	Německo 93
3.	Maďarsko 54	Maďarsko 50
4.	Slovinsko 48	Slovinsko 49
5.	Polsko 46	ČR 45
6.	ČR 46	Polsko 44
7.	SR 22	Slovensko 26
8.	Bulharsko 9	Bulharsko 13
9.	Rusko 4	Rusko 7
10.	Rumunsko 3	Rumunsko 4

Numerický údaj představuje součet procentních podílů odpovědí "velmi dobře" a "spíše dobře". Dopočet do 100 % ke každému údaji tvoří podíly odpovědí "spíše špatně", "velmi špatně" a "neví".

V části výzkumu realizované společně s maďarskými⁴ a polskými⁵ partnery posuzovali dotázaní aktuální ekonomickou situaci své země.⁶ Ukazuje se, že obecně vysoce převažují kritické názory nad příznivými – viz tabulky 2a až 2c. Nejmenší nespokojenost byla přitom zaznamenána v Maďarsku (45 % „špatná“ ekonomická situace, ale jen 4 % „dobrá“), největší v Polsku (64 % „špatná“, 6 % „dobrá“). Mínění české veřejnosti se nachází mezi nimi - 6 % respondentů považuje aktuální ekonomickou situaci ČR za dobrou, 57 % za špatnou a 35 % ji charakterizuje jako „ani dobrou, ani špatnou“. Letošní hodnocení v ČR vyznívá oproti loňsku hůře, čímž navázalo na sestupný trend zaznamenaný již mezi dvěma předcházejícími výzkumy. Od roku 2000 do roku 2002 se přitom hodnocení ekonomické situace průběžně zlepšovalo. Aktuální mínění veřejnosti se velmi podobá stavu z poloviny roku 2000. Zřetelné zhoršení hodnocení ekonomické situace bylo v průběhu posledních dvou let zaznamenáno i v Maďarsku. Poláci naopak hodnotí stav své ekonomiky poněkud lépe než před dvěma lety, celkově však i nadále zůstávají nejkritičtější.

Tabulka 2a: Současná ekonomická situace v ČR (v %)⁷

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Velmi dobrá	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Dobrá	5	4	4	6	7	12	13	7	6
Ani dobrá, ani špatná	29	22	30	37	41	46	47	43	35
Špatná	52	58	51	46	43	36	32	40	47
Velmi špatná	13	14	12	9	6	4	5	9	10
NEVÍ	1	2	3	2	3	2	2	1	2
dobrá	5	4	4	6	7	12	14	7	6
špatná	65	72	63	55	49	40	37	49	57

Tabulka 2b: Současná ekonomická situace v Maďarsku (v %)

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	12/03
Velmi dobrá	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Dobrá	6	3	6	8	9	8	12	8	4
Ani dobrá, ani špatná	50	44	46	48	52	53	56	56	48
Špatná	33	40	36	33	29	29	25	27	37
Velmi špatná	6	9	8	8	5	6	3	4	8
NEVÍ	4	4	4	3	5	4	4	5	3
Dobrá	7	3	6	8	9	8	12	8	4
Špatná	39	49	44	41	34	35	28	31	45

Tabulka 2c: Současná ekonomická situace v Polsku (v %)

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Velmi dobrá	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dobrá	13	10	12	7	9	5	3	4	6
Ani dobrá, ani špatná	33	30	33	31	29	21	18	27	27
Špatná	39	41	40	47	47	50	56	52	48
Velmi špatná	10	12	10	12	11	21	19	12	14
NEVÍ	5	7	5	3	4	3	4	5	5
Dobrá	13	10	12	7	9	6	3	4	6
Špatná	49	53	50	59	58	71	75	64	62

⁴ V Maďarsku sběr dat proběhl v termínu od 5. do 12. prosince 2003 na reprezentativním souboru 1027 respondentů ve věku od 18 let.

⁵ V Polsku šetření proběhlo ve dnech 8. až 13. ledna 2004 na reprezentativním souboru 1057 dotázaných ve věku od 18 let.

⁶ Otázka: "Jak byste hodnotil(a) současnou ekonomickou situaci v naší zemi? Je podle Vás velmi dobrá, dobrá, ani dobrá, ani špatná, špatná, velmi špatná?"

⁷ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

V očekávání nejbližšího ekonomického vývoje⁸ se výrazně nejpesimističtější projevují naši občané. Zhoršení ekonomické situace očekává celá polovina respondentů, což je o 12 procentních bodů více než loni, o 26 procentních bodů více než před dvěma lety a o 34 procentních bodů více než v polovině roku 2001. Také u Maďarů se v průběhu posledních dvou let ekonomická očekávání citelně zhoršují, i když nikoli tak drasticky, jako v našem případě. Svými očekáváními se maďarská populace v současné době příliš neliší od Poláků. Podíl těch, kdo počítají se zhoršením ekonomické situace, je zde sice o něco málo vyšší (33 % oproti 27 %), ale relace mezi ním a podílem těch, kdo očekávají naopak zlepšení, je u obou zemí dosti podobná, protože mezi Poláky bylo i optimistů spíše méně než mezi Maďary (viz tabulky 3a až 3c).

Tabulka 3a: Očekávaný vývoj ekonomické situace ČR v příštím roce (v %)⁹

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Zlepší se	10	11	17	16	16	22	23	14	13
Nezmění se	40	42	46	53	46	54	43	42	31
Zhorší se	43	39	25	21	26	16	24	38	50
NEVÍ	7	8	12	10	12	8	10	6	6
Rozdíl +/-	-33	-28	-8	-5	-10	+6	-1	-24	-37

Tabulka 3b: Očekávaný vývoj ekonomické situace Maďarska v příštím roce (v %)

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	12/03
Zlepší se	31	19	21	22	27	28	31	29	19
Nezmění se	39	39	43	44	46	47	47	40	39
Zhorší se	21	33	27	26	19	17	9	20	33
NEVÍ	9	9	9	8	8	8	13	11	9
Rozdíl +/-	+10	-14	-6	-4	+8	+11	+22	+9	-14

Tabulka 3c: Očekávaný vývoj ekonomické situace Polska v příštím roce (v %)

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Zlepší se	21	15	16	13	15	14	14	18	17
Nezmění se	41	44	52	47	50	52	50	50	44
Zhorší se	27	29	22	29	26	24	28	22	27
NEVÍ	11	12	10	11	9	10	8	10	12
Rozdíl +/-	-6	-14	-6	-16	-11	-10	-14	-4	-10

Pozn.: „Zlepší se“ představuje součet procentních podílů odpovědí „velmi se zlepší“ a „trochu se zlepší“, „zhorší se“ je součtem procentních podílů odpovědí „trochu se zhorší“ a „velmi se zhorší“.

Materiální životní podmínky svých domácností¹⁰ (viz tabulky 4a až 4c) vnímají obyvatelé ČR poměrně příznivě, což poněkud kontrastuje s jejich hodnocením hospodářské situace v zemi. Od loňska se hodnocení materiálních životních podmínek domácností dokonce zřetelně zlepšilo, zatímco mínění o ekonomické situaci se ubíralo směrem zcela opačným. V současnosti 34 % Čechů považuje materiální životní podmínky své domácnosti za dobré, 42 % je označuje za „ani dobré, ani špatné“ a zbývajících 24 % je vnímá jako špatné. Oproti Polsku i Maďarsku vyznívá hodnocení materiálních životních podmínek domácností našich dotázaných o něco lépe, což nakonec v podstatě odpovídá i

⁸ Otázka: "Myslíte si, že se v příštím roce ekonomická situace v ČR velmi zlepší, trochu se zlepší, nezmění se, trochu se zhorší, velmi se zhorší?"

⁹ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

¹⁰ Otázka: „Jak byste hodnotil současné materiální životní podmínky Vaší domácnosti? Jako velmi dobré, spíše dobré, ani dobré, ani špatné, spíše špatné, velmi špatné?“

situaci z hlediska objektivního srovnání životní úrovně, která je v ČR v průměru vyšší než v obou dalších zemích. Pokud jde o Polsko a Maďarsko, aktuální rozdíly v hodnocení materiálních životních podmínek mezi nimi vyplývají jen z odlišné velikosti podílu respondentů radících se do středu použité škály odpovědí. V Maďarsku je už celkem tradičně tento podíl vyšší, což se tentokrát promítlo jak do podílu pozitivního, tak i do podílu negativního hodnocení, které je u nich v obou případech o něco nižší. V Maďarsku se přitom v průběhu posledních dvou let hodnocení materiálních životních podmínek domácností podstatně zlepšilo, zatímco Poláci vnímají svou situaci v tomto ohledu po celou dobu pokrytou výzkumy CEORG v podstatě bez výraznějších změn.

Tabulka 4a: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v ČR (v %) ¹¹

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Dobré	24	24	27	23	29	31	27	25	34
Ani dobré, ani špatné	50	48	50	52	44	47	48	50	42
Špatné	26	27	23	25	27	22	25	24	24
NEVÍ	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Rozdíl +/-	-2	-3	+4	-2	+2	+9	+2	+1	+10

Tabulka 4b: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Maďarsku (v %)

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	12/03
Dobré	9	9	8	9	8	7	10	12	17
Ani dobré, ani špatné	60	54	56	53	58	59	56	63	56
Špatné	31	37	36	38	34	34	33	25	27
NEVÍ	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Rozdíl +/-	-22	-28	-28	-29	-26	-27	-23	-13	-10

Tabulka 4c: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Polsku (v %)

	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Dobré	21	19	22	19	21	21	23	24	24
Ani dobré, ani špatné	45	47	46	48	46	45	43	45	45
Špatné	34	34	32	33	33	34	34	31	31
NEVÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozdíl +/-	-13	-15	-10	-14	-12	-13	-11	-7	-7

Pozn.: „Dobré“ představuje součet podílů „velmi dobré“ a „spíše dobré“, „špatné“ je součtem podílů „spíše špatné“ a velmi špatné“.

Jak ukazují údaje v tabulkách 5a až 5c, z hlediska očekávání vývoje materiálních životních podmínek domácnosti v příštím roce¹² jsou naši občané naopak poněkud pesimističtější než Maďaři a Poláci. To do jisté míry koresponduje s očekáváním týkajícími se vývoje ekonomické situace v příštím roce, i když v jejich případě byla převaha pesimismu nad optimismem u české veřejnosti ještě podstatně vyšší. V současnosti 36 % českých občanů očekává zhoršení materiálních životních podmínek svých domácností v průběhu jednoho roku, 12 % naopak předpokládá zlepšení a 46 % počítá s udržení aktuálního stavu. Tento výsledek představuje sice jen mírné zhoršení oproti loňskému lednu, ale v porovnání s pololetím roku 2001 či počátkem roku 2002 jde o značný propad. K výraznému zhoršení očekávání materiálních životních podmínek došlo i

¹¹ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

¹² Otázka: „Očekáváte, že materiální životní podmínky Vaší domácnosti se v příštím roce velmilepší, trochulepší, nezmění se, trochu se zhorší, velmi se zhorší?“

v Maďarsku, kde ještě počátkem loňského roku zřetelně převažovali optimisté nad pesimisty, zatímco jejich stávající poměr je opačný. Jako nejméně pesimističtí se, pokud jde o očekávaný vývoj materiálních životních podmínek, v současné době jeví obyvatelé Polska, kteří na budoucnost v tomto směru nahlíží o trochu příznivěji než před dvěma lety.

Tabulka 5a: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v ČR v příštím roce (v %)¹³

	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Zlepší se	14	28	22	11	12
Nezmění se	49	41	50	54	46
Zhorší se	27	21	20	29	36
NEVÍ	10	10	8	6	6
Rozdíl +/-	-13	+7	+2	-18	-24

Tabulka 5b: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Maďarsku v příštím roce (v %)

	1/01	7/01	1/02	1/03	12/03
Zlepší se	21	23	27	25	16
Nezmění se	46	47	51	50	52
Zhorší se	28	24	14	17	27
NEVÍ	5	6	8	8	5
Rozdíl +/-	-7	-1	+13	+8	-11

Tabulka 5c: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Polsku v příštím roce (v %)

	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04
Zlepší se	16	11	14	13	16
Nezmění se	56	57	57	67	60
Zhorší se	27	21	29	19	22
NEVÍ	1	11	0	1	2
Rozdíl +/-	-11	-10	-15	-6	-6

Pozn.: „Zlepší se“ představuje součet procentních podílů odpovědí „velmi se zlepší“ a „trochu se zlepší“, „zhorší se“ je součtem procentních podílů odpovědí „trochu se zhorší“ a „velmi se zhorší“.

Podrobnější analýza ukázala, že příznivěji ekonomickou situaci i materiální životní podmínky vnímají mladí lidé ve věku od 15 do 19 let, studenti, dotázaní s dobrou životní úrovní a ti, kdo důvěřují současné vládě, zatímco stoupenci KSČM a důchodci jsou v obou směrech více kritičtí. Samotný ekonomický vývoj v lepším světle vidí příznivci ČSSD. Své materiální životní podmínky jako dobré pak častěji hodnotí voliči a sympatizanti ODS, absolventi vysokých škol, podnikatelé a vysoce kvalifikovaní či vedoucí pracovníci. Naopak za špatné je ve zvýšené míře považují nezaměstnaní a nekvalifikovaní dělníci.

¹³ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.